
KORPORATISMI VENYY JA PAUKKUU

Timo Kauppinen (1992): *Suomen työmarkkinamallin muutos*. Työpoliittinen tutkimus n:o 30. Työministeriö, Helsinki, 343 s.

VTL Timo Kauppisen väitöskirja *Suomen työmarkkinamallin muutos* on tutkimuskohteeltaan laaja ja kysymyksenasettelultaan kunnianhimoinen. Väittelijä tarkastelee ja analysoi Suomen työmarkkinajärjestelmän eri osia

sekä niiden keskinäisiä yhteyksiä ja toimintaa koko tämän vuosisadan ajalta. Tarkastelun painopiste kohdistuu 1960-luvun lopulta alkaneeseen keskitetyn tulopoliittikan kauteen eli, väittelijän termein, yhteiskuntakorporatismiin aikaan.

Työn ensimmäisessä luvussa Kauppinen esittelee työmarkkinajärjestelmän yhteiskunnan osajärjestelmänä, jolla on omat rakenteensa ja sisäiset prosessinsa ja joka on vuorovaikutuksessa yhteiskunnan muiden osajärjestelmien, kuten poliittisen järjestelmän ja talousjärjestelmän, kanssa. Systeemitheoria on väitöskirjassa, niin kuin usein yhteiskuntatieteissä, viitekehys, jonka avulla laajan aihepiiriin eri osat kytketään toisiinsa.

Systeemitheoreettisen viitekehyyksen ja korporatismien teorian avulla kirjoittaja muotoilee Suomen työmarkkinamallin, joka aika ajoin on murroksenomaisesti muuttanut muotoaan. Kirjassa erotetaan Suomen työmarkkinamallin kehityksessä kuusi erilaista toisiaan seuraavaa vaihetta. Nämä vaiheet ovat (1) ammattikuntakorporatismi, (2) ammattiosastokorporatismi, (3) yrityskorporatismi, (4) valtiokorporatismi, (5) liittokorporatismi ja (6) yhteiskuntakorporatismi.

Historialliseen aineistoon perustuen väittelijä perustelee teoriaansa, jonka mukaan Suomen työmarkkinoilla vuorottelevat kulloinkin vakiintuneen työmarkkinamallin kaudet ja niiden välissä olevat lyhyet murroskaudet, joiden aikana työmarkkinamalli muuttuu. Työmarkkinamallin muutokset ovat kytkeytyneet mm. poliittisiin muutoksiin, idänkaupan muutoksiin ja taloudellisiin muutoksiin länsimarkkinoilla.

Kauppinen analyysi on selkeä ja vakuuttavan tuntainen, mutta se tarjoaisi varmaan myös mahdollisuuksia pitemmälle menevään typologisointiin ja mallittamiseen systemaattisen yhteiskuntatieteen keinoin.

Näiden välineiden ja perusjäsentelyjen avulla kirjoittaja analysoi ja systematisoi poikkeuksellisen laajaa ja monipuolista aihepiiriä. Hän tarkastelee palkansaajien järjestäytymistä ja työmarkkinapolitiikan aikaansaannoksia sekä työmarkkinapolitiikan vaikutusta hintoihin, palkkoihin, työllisyyteen, yritysten kannattavuuteen ja lakkoina ilmeneviin työmarkkinakonflikteihin. Niin ikään hän tarkastelee hallituksen ja eduskunnan osuutta työmarkkinapolitiikassa, erilaisia sosiaalipaketteja, työlainsäädännön uudistuksia, talouspoliittisia linjanvetoja ja verotusta siltä osin kuin niistä päätetään työmarkkinaosapuolten kanssa neuvotellen.

Tulopoliittikan tuotosten ja taloudellisen kehityksen tarkastelu eri korporatismikausilta osoittaa, että mikään työmarkkinamalli ei saavutettujen tulosten perusteella nouse selvästi muita paremmaksi. Kaikkien työmarkkinamallien aikana on ollut eri työmarkkinaosapuolten kanalta sekä hyviä että huonoja aikoja.

Väitöskirjan loppupuolella tarkastellaan työmarkkinajärjestelmän viimeaikaisia muutoksia ja parhaillaan näkyviä muospaineita niin yritystasolla, liittotasolla kuin valtakunnallisella tasollakin.

Väitöskirjassa esitettävän laajan ja monipuolisen aihepiiriin esittäminen yhtenäisenä monografiana ei ole on-

gelmatonta. Vaikka väitöskirjan eri lukuja voidaankin pitää jossain määrin itsenäisinä erillistutkielminä, väittelijä onnistuu silti sitomaan eri teemat hyvin toisiinsa liittyviksi osiksi, joista muodostuu kokonaisuus: Suomen työmarkkinamalli.

Laajan aihepiiriin sitominen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi osoittaa, että väittelijällä on poikkeuksellisen rikkaat ja monipuoliset tiedot Suomen työmarkkinamallista varsinkin ns. yhteiskuntakorporatismien ajalta ja että hän kykenee tieteellisiä välineitä apuna käyttäen jäsentämään käyttämäänsä aineistoa.

Kirjoittaja on hyvin perehtynyt työmarkkinoita ja työmarkkinapolitiikkaa käsittelevään kirjallisuuteen.

Kiistattomien ansioiden ohella väitöskirjassa on myös puutteita. Se on teoreettisten analyysien osalta monessa kohdassa pinnallinen. Tekijä käyttää typologiassaan korporatismien käsitettä tavalla, joka voi olla harhaanjohtava. Kauppinen analyysin mukaan Suomen työmarkkinamallin kaikkia kehitysvaiheita voidaan pitää jonakin korporatismien erityislajina. Tällöin korporatismi-käsitteen erottelukyky esimerkiksi pluralistiseen työmarkkinamalliin nähden häviää kokonaan.

Systeemitheoreettista viitekehystä sovelletaan tavalla, jossa erilaisten toimijoiden (eturyhmien) toisistaan poikkeavat tavoitteet, valtaresurssit ja edellytykset tavoitteitensa toteuttamiseen jäävät taka-alalle. Niinpä jakso »Tulopoliittikka ja yhteisen hyvän toteutuminen» alkaa tulopoliittikalle asetettujen tavoitteiden listauksella ilman erityylyä siitä, mitkä ovat tulopoliittikan eri osapuolten keskeisiä tavoitteita.

Vähemmälle huomiolle tutkimuksessa jäävät myös seuraavat kysymykset: (1) Kuka tai mikä ryhmä kulloinkin asettaa esityslistan? (2) Minkälaiset tekijät määräävät eri aikoina työmarkkinoiden eri osapuolten keskinäiset voimasahteet? (3) Miten tulopoliittikan eri osapuolten toisistaan poikkeavat tavoitteet konvertoituvat tulopoliittikan tuotoksiksi?

Tilastollisten menetelmien käytössä on selviä virheitä. Regressiomallien tulokset sivuilla 86–89 ovat selvästi virheellisiä ja osoittavat, että väittelijä ei tunne käyttämäänsä tilastollista menetelmää. Onneksi tilastollisten monimuuttujamenetelmien käyttö rajoittuu väitöskirjassa vain muutamaan sivuun.

Empiirisen aineiston käytössä on epämääräisyyttä. Tutkimuksessa käytetään paljon sellaista empiiristä aineistoa, jonka lähde ei dokumentoida lainkaan. Väittelijä ilmoittaa myös tehneensä korjauksia käyttämiinsä työtaistelutalustietojen kansainvälisen vertailukelpoisuuden parantamiseksi (jakso 5.2). Lukijalle ei kuitenkaan kerrota sitä, minkälaisilla kriteereillä korjaukset on tehty.

Teos on aihepiiriltään todella ajankohtainen. Länsi-Euroopan maiden työmarkkinajärjestelmät ovat 1980-luvulla olleet murroksessa. Varsinkin työnantajat haluavat siirtää työmarkkinapäätöksenteon painopistettä yritysten suuntaan. Hallitusten edellytykset osallistua tulopoliittisen konsensuksen rasvaamiseen sosiaalipaketein ja verohelpotuksin ovat ainakin tältä erää menneet. Joidenkin

---

maiden hallitukset ovat halunneet tietoisesti rajoittaa työmarkkinajärjestöjen valtaa talouspoliittisessa päätöksenteossa.

VTL Timo Kauppisen väitöskirja tulee varmaan antamaan runsaasti virikkeitä Suomen työmarkkinapolitiikan tulevaisuudesta käytävään keskusteluun. Teos herättäneen mielenkiintoa sekä työmarkkinapolitiikan tekijöiden että tarkkailijoiden ja tutkijoiden keskuudessa. Puutteet empiirisen aineiston dokumentoinnissa ja selvät virheet tilastollisten menetelmien käytössä heikentävät mahdollisuuksia käyttää teosta yliopistollisena oppikirjana.

HEIKKI PALOHEIMO
